

Co-funded by the
European Union

European Fundamental Values in Digital Era

ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH
ERASMUS-JMO-2022-COE — Jean Monnet Actions in the field of
Higher Education: Centres of Excellence
Project: 101085385 — EFVDE

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Workshop for students
(no 2)

Co-funded by the
European Union

Європейські фундаментальні цінності в цифрову еру

Воркшоп для практиків є частиною проекту Центр Досконалості Жана Моне “Європейські фундаментальні цінності в цифрову еру”, 101085385 – EFVDE – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH, що фінансується Європейським Союзом.

Однак висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов’язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти і культури (EACEA). Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

Co-funded by the
European Union

European Fundamental Values in Digital Era

Workshop for students no 2 (22 December 2022)

Agenda:

Data protection in the EU and in Ukraine
Blockchain, artificial intelligence and the law
EU-Ukraine Agreement of association and IP law in Digital Era

Topic:

Electronic evidence in civil proceedings: current issues of judicial practice

Co-funded by the
European Union

Європейські фундаментальні цінності в цифрову еру

Воркшоп для студентів № 2 (22 грудня 2022)

Напрямки обговорення:

1. Що є електронними доказами. Форми електронних доказів
2. Скріншоти повідомлень як докази у справі
3. Процедура подання та дослідження електронних доказів

Тема:

Електронні докази в цивільному судочинстві:
актуальні питання судової практики

Co-funded by the
European Union

Що є електронними доказами.

Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що мають дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі.

Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) (ч. 1 ст. 100 ЦПК України).

Co-funded by the
European Union

Які вимоги пред'являються до електронних доказів?

- належність (стаття 77 ЦПК України);
- допустимість (стаття 78 ЦПК України);
- достовірність (стаття 79 ЦПК України);
- достатність (стаття 80 ЦПК України).

Co-funded by the
European Union

Форми електронних доказів

- 1) оригінал;
- 2) електронна копія, засвідчена електронним підписом;
- 3) паперова копія, посвідчена в порядку, передбаченому законом.

Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом, однак є однією з форм, у якій учасник справи *має право* подати електронний доказ (частина третя статті 96 ГПК України), який у свою чергу є засобом встановлення даних, на підставі яких суд встановлює наявність, або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи (пункт І частини другої статті 73ГПК України).

Co-funded by the
European Union

Скріншоти повідомлень як докази у справі

У частинах першій - третій статті 89 ЦПК України передбачено, що суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили.

Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групи однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

Co-funded by the
European Union

Процедура подання та дослідження електронних доказів

Єдиний державний реєстр судових рішень досить часто містить рішення, в яких акцентується порушення процедури подання та дослідження електронних доказів.

Слід звернути увагу, що законодавством не передбачається процедура перевірки ЕЦП судами при поданні електронних доказів.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі № 910/5408/21 від 03.08.2022 визначив, що суди можуть вимагати аналізу електронних доказів експертами, особливо коли порушуються складні доказові питання або якщо є підозри щодо маніпулювання електронними доказами. А під час дослідження електронних доказів має відбуватись належна ідентифікація таких доказів. Це означає, зокрема, що будь-яка технологія, яка підтверджує автентичність, точність і цілісність даних, повинна бути прийнята.

Co-funded by the
European Union

Принцип самоідентифікації автора

Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду у постанові від 15.07.2022 у справі №914/1003/21 зазначив:

«88. Чинним законодавством визначені випадки, коли використання електронного підпису є обов'язковим і за відсутності такого підпису документ не буде вважатися отриманим від певної особи. Але ці випадки не охоплюють комерційне, ділове чи особисте листування електронною поштою між приватними особами (якщо інше не встановлено домовленістю між сторонами). У таких відносинах презюмується, що повідомлення є направленим тим, хто зазначений як відправник електронного листа чи хто підписав від свого імені текст самого повідомлення.

89. Отже, відсутність кваліфікованого електронного підпису на повідомленні не свідчить про те, що особу неможливо ідентифікувати з достатнім ступенем вірогідності як відправника такого повідомлення, направлено електронною поштою, тобто поширювача інформації».

Co-funded by the
European Union

Висновки

- Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.
- Електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису
- Формами електронних доказів є 1) оригінал; 2) електронна копія, засвідчена електронним цифровим підписом; 3) паперова копія, посвідчена в порядку, передбаченому законом.
- Скріншоти повідомлень з телефону та планшету, роздруківки з Viber можуть бути належними доказами
- Застосування електронних доказів сприяє ефективності судочинства в процесі доказування під час розгляду та вирішення цивільних справ.
- Під час дослідження електронних доказів має відбуватись належна ідентифікація таких доказів.
- Відсутність кваліфікованого електронного підпису на повідомленні не свідчить про те, що особу неможливо ідентифікувати з достатнім ступенем вірогідності, як відправника такого повідомлення.

Co-funded by the
European Union

Опитування про фундаментальні європейські цінності

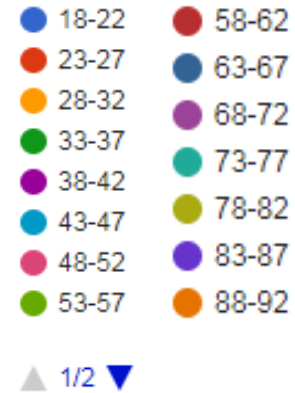
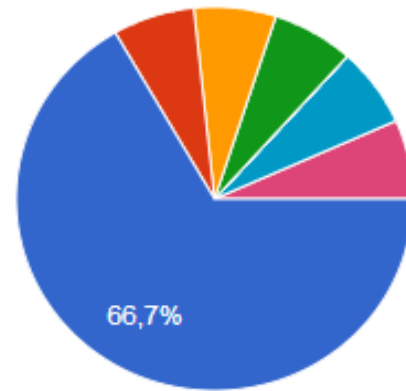
Учасників воркшопу - 37

Погодились взяти участь у анонімному опитуванні - 15

Питання 1: Вкажіть ваш вік?

Відповіді:

Вік 18-22 – 66,7%; вік 23-27 – 6,7%; вік 28-32 – 6,7%;
вік 33-37 – 6,7%; вік 43-47 – 6,7%; вік 48-52 – 6,7%.

Co-funded by the
European Union

Опитування про фундаментальні європейські цінності

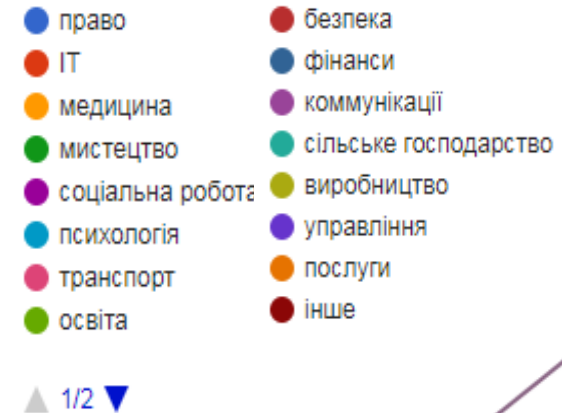
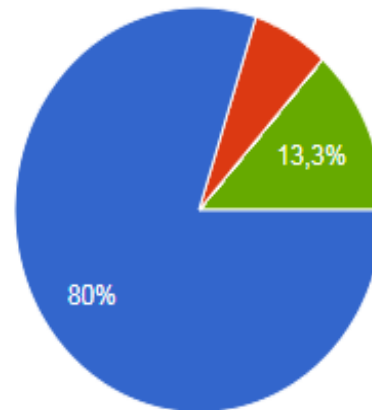
Питання 2: Ви займаєтеся або плануєте займатися діяльністю у сфері?

Відповіді:

Право – 80%

ІТ – 6,7%

Освіта – 13,3%

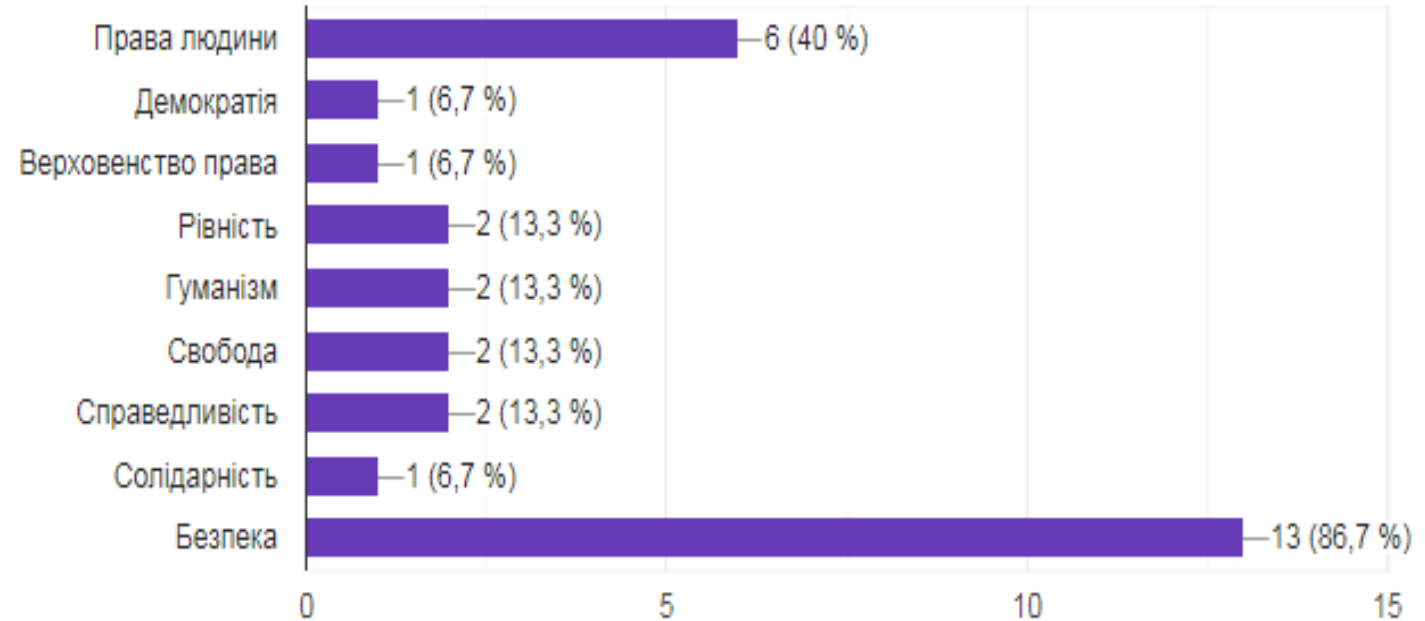

Co-funded by the
European Union

Опитування про фундаментальні європейські цінності

Питання 3: На які європейські цінності негативно вплинула цифровізація?

Відповіді:

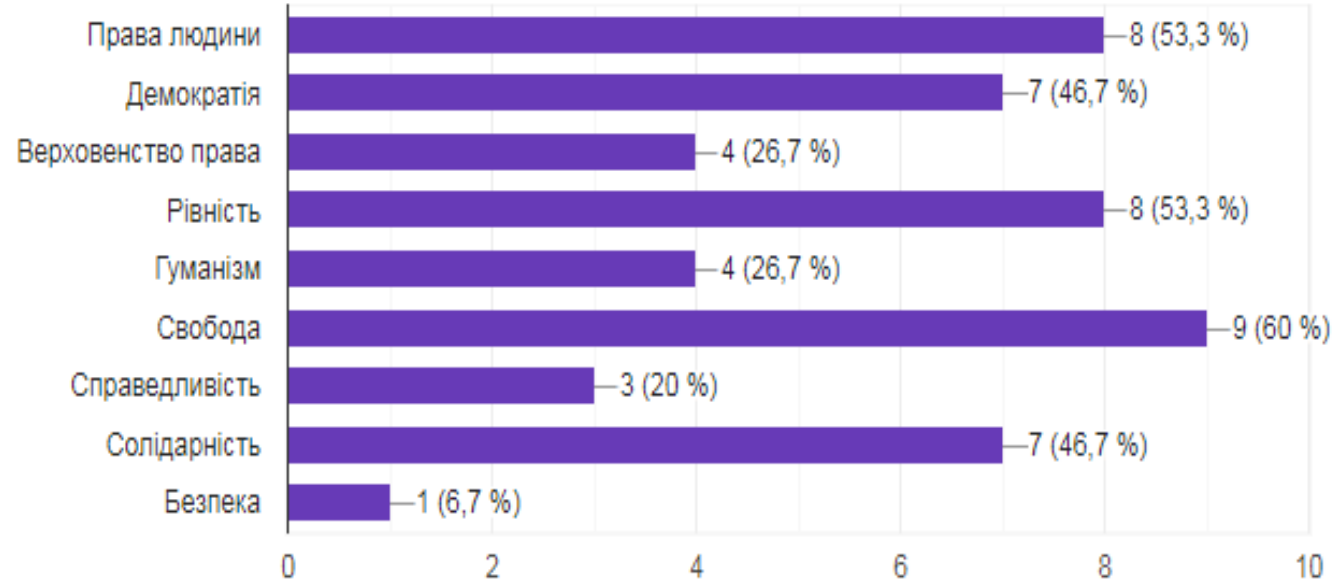

Co-funded by the
European Union

Опитування про фундаментальні європейські цінності

Питання 4: На які європейські цінності позитивно вплинула цифровізація?

Co-funded by the
European Union

Опитування про фундаментальні європейські цінності

Питання 5: Які проблеми є у застосуванні електронних доказів?

Відповіді:

- (1) Відсутність чіткого правового регулювання
- (2) Загальні проблеми
- (3) Належний доступ, питання дотримання процедури, неможливість отримати у власника копію відео на добровільних засадах (як стимул має бути передбачена певна компенсація або винагорода за надання відео як можливого доказу), оскільки до моменту отримання рішення суду про доступ власник може видалити відеозаписи. Порядок виготовлення копій електронних доказів. Вірне складення документу про огляд вмісту ел.ящика або інтернет сторінки і створення копій
- (4) Технічне обладнання
- (5) Нові процесуальні правила завжди вимагають застосування з тим, щоб визначитися із їх спроможністю регламентувати певні відносини
- (6) Подання фото до суду і підтвердження їх доказової сили.
- (7) Неможливість додавання певних доказів

Co-funded by the
European Union

(8) Через доволі розпливчате визначення поняття "електронні докази" у законодавстві, важко довести належність таких доказів, особливо, якщо це не електронний документ, а наприклад, відеозапис. До прикладу, відеозапис було зроблено на одному матеріальному носії, потім завантажено у месенджер, а після цього запис потрапив до соціальної мережі. Його завантажили з соц. мережі на флеш-накопичувач і направили до суду як доказ. Однак відсутність оригіналу електронного доказу може призвести до негативних наслідків, оскільки учасник справи або суд може поставити під сумнів відповідність поданої копії оригіналу, тож такий доказ суд може не взяти до уваги. Суд може почати вимагати надання оригінального запису, а це означає, що необхідно знайти той самий перший матеріальний носій на якому було створено перше відео. Також проблемним може бути доказування того, яка саме особа створила електронний доказ. Важко дізнатись про те, хто зняв відео; чи зняв він/вона відео на свій телефон/відеокамеру, що належить на праві власності їй/йому або іншій особі. Дізнатись інформацію про дату і час створення оригіналу; інформацію про особу яка виклала відео у месенджер; інформацію про особу яка, в свою чергу, виклала це відео у соц. мережу тощо.

Co-funded by the
European Union

- (9) Їх занадто легко підробити; в Україні правова сфера в окремих аспектах недостатньо цифровізована
- (10) Можливість кібератак. Можлива проблема саме засвідчення цих доказів та їх оригінальності. Також типічна проблема з ідентифікацією особи, це буде ускладнювати розгляд справи
- (11) Можна взломать
- (12) Підпис ЕЦП
- (13) Деякі судді не приймають докази (диск із записом по справам КУПАП, скасування постанов поліцейських наприклад), якщо диск не підписаний електронним цифровим підписом
- (14) Перші проблеми виникають вже на етапі залучення електронних документів до матеріалів справ. У законі відсутні вимоги щодо форми та формату надання будь-яких фактичних даних в електронній формі, щодо порядку дослідження форм надання електронних документів і порядку залучення їх до матеріалів судової справи.

Co-funded by the
European Union

(15) У 2022 році проблема застосування електронних доказів полягає у війні. Вже великої кількості судових рішень , вже відображене, що внаслідок ракетних обстрілів з боку російської федерації ускладнює здійснення правосуддя . Внаслідок , цього строки не завжди дотримується , так як сторона не може вчасно подати електронні докази, а суди прийняти та розглянути, та приєднати їх до матеріалів справи , внаслідок відсутності світла. Також проблема виникає, коли електронні докази не досліджуються судом як прямі в силу технічної невідповідності суду або існуючого протягом тривалого часу паперового документообігу в судах.

Co-funded by the
European Union

Ці матеріали підготовлені командою проєкту Центр Досконалості Жана Моне “Європейські фундаментальні цінності в цифрову еру”. Матеріали є частиною проєкту Центр Досконалості Жана Моне “Європейські фундаментальні цінності в цифрову еру”, 101085385 – EFVDE – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH, що фінансується Європейським Союзом.

Однак висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов’язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти і культури (EACEA). Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

Ми хотіли б висловити щирі подяку за цінний внесок Ганні Пономарьовій та Ярославі Пономар.

Ви можете зв’язатися з нами за адресою yu.s.razmetaeva@nlu.edu.ua

Co-funded by the
European Union

The training materials were prepared by the project team of The Jean Monnet Center of Excellence European Fundamental Values in Digital Era. The materials are the part of the project The Jean Monnet Center of Excellence European Fundamental Values in Digital Era, 101085385 – EFVDE – ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

We would like to express our sincere gratitude for the valuable contributions of Hanna Ponomarova and Yaroslava Ponomar.

You can contact us yu.s.razmetaeva@nlu.edu.ua